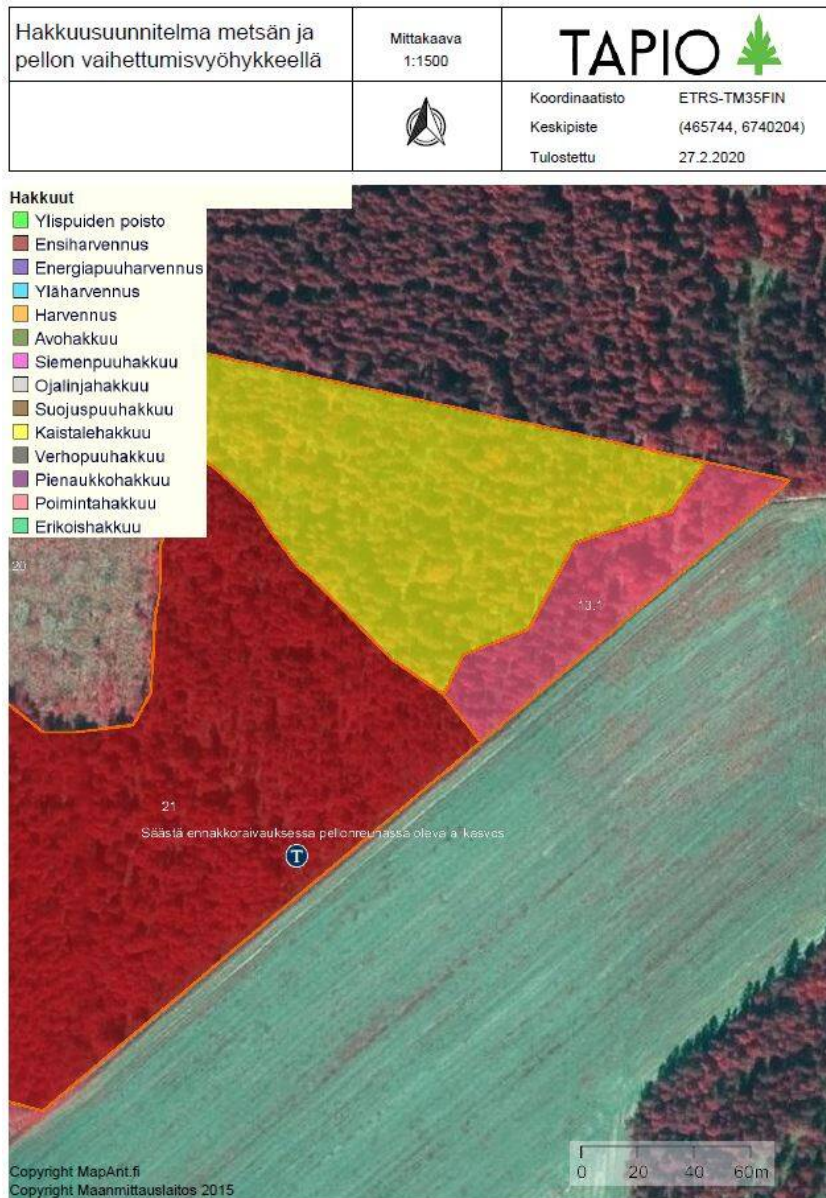

Riistapainoitteinen metsäsuunnittelu

Esimerkkisuunnitelma riistalle tärkeän metsän ja pellon välisen vaihtumisyöhykkeen hoidosta. Kuva: Forest KIT-sovellus.

Kuvaus

Metsänomistaja päättää riistanhoidon painoarvosta toimenpiteiden toteutuksessa. Jos riistanhoidolla on erityistä merkitystä metsänomistajalle, on se syytä ottaa huomioon jo metsien käytön suunnittelussa. Koko metsätilaa koskevan riistapainotteisen metsäsuunnitelman laatiminen on suositeltavaa, sillä se tarjoaa parhaan lähtökohdan riistaelinympäristöjen hoidolle ja kehittämiselle. Tilasuunnitelma lisää riistan hyväksi tehtävien toimenpiteiden vaikuttavuutta ja parantaa edellytyksiä metsätalouden kannattavuuden ja riistan elinympäristöjen hoidon yhteensovittamiselle.

Riistapainotteisen metsäsuunnitelman pääkohdat

Riistapainotteisen metsäsuunnitelman lähtökohdaksi tarvitaan tietoa tärkeimpien riistalajien esiintymisestä sekä metsätilalla että tilarajoja laajemmalla alueella. Metsätilan alueella tehdyt riistaeläinhavainnot ovat avuksi. Lisäksi suunnitelman laadinnassa kannattaa hyödyntää käytettävissä olevaa tietoa metson soidinalueiden, riekkosoiden tai hirvien talvilaitumien sijoittumisesta maisemassa sekä alueen riistaeläinkannoista. Toisena tärkeänä kokonaisuutena riistametsänhoitosuunnitelmassa tulisi tarkastella erityisalueiden sijaintia ja selvittää metsänomistajan tavoitteet alueiden kehittämisestä. Jos riistanhoidon erityisalueita löytyy metsätilalta, on suositeltavaa merkitä ne suunnitelmaan. Tällöin alueeseen kuuluvien ja alueen viereisten metsiköiden hakkuusuunnitteet ja toimenpideehdotukset voidaan merkitä erityisalueelle asetetun tavoitteen mukaisesti.

Pienemmät erityisalueet kuten korpijuotit ovat suunnitelmassa tavallisesti omina toimenpidekuvioinaan. Laajempi kokonaisuus, esimerkiksi riekkosuo reunametsineen, sisältää todennäköisesti useampia metsiköitä, joissa riekon elinvaatimukset ovat toimenpideehdotuksen lähtökohtana.

Metson soidinalueella on tärkeää hallita metsänpeitteisyyden riittävä säilyminen maisemassa sekä puustoiset yhteydet kukkojen päiväreviireiltä soidinkeskukseen. Näistä lähtökohdista johdetut soidinalueen metsiköiden toimenpideehdotukset ovat todennäköisesti varsin erilaiset verrattuna siihen, että toimenpiteet johdettaisiin normaaliin tapaan kussakin metsikössä vallitsevasta puustotilanteesta.

Jos metsätilalla ei ole riistametsänhoidon erityisalueita, tilan metsiä voi kehittää paremmiksi riistametsiksi huolehtimalla metsänhoitotöissä riistaeläinten suojasta, ravinnosta ja lisääntymisedellytyksistä. Tällöin tilatason metsäsuunnitelma auttaa arvioimaan eri metsiköiden mahdollisuuksia ja vahvuuksia, kun vastataan eri lajien tarpeisiin. Pyytä lukuun ottamatta kaikilla tärkeimmillä riistaeläimillä on väistämättä yksittäistä metsikköä laajempi elinpiiri. Tällöin esimerkiksi pyylle mieluisan alueen kehittäminen kannattaa kohdentaa metsätilalla niihin metsiköihin, joissa lepän ja kuusen kasvatusedellytykset toteutuvat parhaiten. Riistan kannalta merkitykselliset pienialaiset luontokohteet ovat hyvä lähtökohta riistan ja muun luonnon eteen tehtävien panostusten kohdentamiseen.

Kun riistapainotteinen metsäsuunnitelma on valmis, metsänomistajan kannattaa varmistaa, että suunnitelman voimassaoloaikana metsätilalla tehtävissä hakkuu- ja hoitotöiden suunnittelussa otetaan huomioon riistaa koskevat toimenpide-ehdotukset, ja töiden toteutus ohjeistetaan riittävän selkeästi.

Täydentävät näkökulmat riistametsäsuunnitteluun

Riistapainotteista metsäsuunnitelmaa voi täydentää muilla riistaan liittyvillä näkökulmilla. Näitä voivat olla metsästys- ja riistamatkailua edistävät keinot, vapaaehtoisen suojelun kohteiden selvittäminen sekä riistaan liittyvän kulttuuriperinnön huomioon ottaminen.

METSO-ohjelma tukee metsänomistajan suojelu- ja luonnonhoitoaloitteita

Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta (METSO 2008–2025) myönnetään taloudellista tukea metsän- omistajille, jotka haluavat vapaaehtoisesti suojella omia metsiään pysyvästi tai määräaikaisesti tai tehdä talousmetsien monimuotoisuutta lisääviä luonnonhoitotoimia omissa metsissään. METSO-ohjelmassa turvataan riistalle tärkeistä elinympäristöistä esimerkiksi pienvesien lähimetsiä, puustoisia soita, metsäluhtia ja tulvametsiä sekä puustoisia perinneympäristöjä. Lisäksi ohjelmassa turvattavat jyrkänteet ja louhikot voivat tarjota riistalle tärkeitä pesäpaikkoja. Metsänomistaja voi ottaa yhteyttä elinkeino-, liikenne- ja ympäristö- keskuksen (ely-keskus) tai Suomen metsäkeskuksen alueelliseen METSO-vastaavaan ja pyytää arviota oman metsänsä sopivuudesta METSO-ohjelmaan.

Riistakulttuurikohteet kertovat menneiden aikojen metsästäjien tarinaa

Suomen metsissä liikuttiin paljon tuhansia vuosia kestäneen erätalouden aikana. Metsän riistaa hyödynnettiin ruokana, vuotina ja muinaisuskonnoissa. Nykyään metsästys ja riistanhoito ovat merkittävä osa suomalaisuutta. Riista ennen ja nyt näkyy suomalaisuudessa ja metsissämme. Riistaan ja metsästykseen liittyvät kulttuuriperintökohteet ovat jäänteitä aiemmin eläneiden ihmisten toiminnasta. Osa niistä on helposti nähtävissä, mutta usein ne ovat näkymättömissä sammaleen ja muun kasvillisuuden alla tai maan sisässä. Kulttuuriperintökohteita ovat pyyntikuopat, sudenkuopat, ketunkuopat, susitarhat, ampumasuojat sekä eränkäyntiin rakennettujen tilapäisasumusten pohjat, kiukaat ja kiviunit. Eränkäynnillä ja viikkojen pituisilla pyyntimatkoilla tarvittiin pyyntilaitteita, joista on voinut jäädä maastoon jäännöksiä. Hirven- ja peuran- pyyntikuopat kaivettiin tavallisesti pitkin järvien ja soiden rantoja tai niiden välisille kannaksille eläinten kulkureiteille. Joka kylään tehdyt sudenkuopat tai -tarhat olivat hyvin yleisiä 1700–1800-luvuilla. Kuopat rakennettiin useimmiten kylään johtavan tien varteen.

Kulttuuriperintökohde on valtakunnallisesti, paikallisesti tai metsänomistajakohtaisesti arvokas. Sen tunnistaminen ja säilyttäminen on tärkeää. Näin säilyy tieto siitä, miten metsiämme on hyödynnetty erän- käynnissä ja metsästyksessä sekä muinaisuskoissa. Merkittävät kulttuuriperintökohteet suojellaan muinais- muistolain (295/1963) perusteella ja tällöin niitä kutsutaan kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Muinaismuistolain mukaan kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kiellettyä. Muut kulttuuriperintökohteet metsänomistaja voi halutessaan säilyttää omalla päätöksellään. Tiedossa olevat kohteet kannattaa merkitä metsäsuunnitelmaan.

Pyyntikuopat ovat osa metsästyshistoriaa. Kuva: © Airi Matila.

Metsästys- ja riistamatkailu

Maanomistaja voi saada metsistään taloudellista hyötyä myös metsästysoikeuden vuokraamisesta tai metsästys- ja matkailupalveluista. Metsästys- ja riistamatkailu on kehittyvä palvelukokonaisuus, joka tuo hyötyä sekä palveluiden tuottajalle että metsänomistajalle. Matkailupalvelun ideana on tarjota asiakkaille saaliin lisäksi laadukkaita eräpalveluja ja elämyksellisyyttä. Jo pelkkä eläimen havaitseminen tai jälkien löytäminen voi tehdä matkailupalvelusta elämyksen.

Hyvällä riistanhoidolla voidaan halutulle alueelle kehittää riistallisesti rikas metsästysalue ilman, että siitä aiheutuu vaaraa liikenteelle tai vahinkoja muille elinkeinoille. Kun riistaeläimet ovat metsästysmatkailun käytössä ja riittävän laajalla alueella, voidaan varmistaa se, että eläinsuojelulliset, elämykselliset ja metsästyksen käytännön toteutukseen liittyvät näkökohdat tulevat huomioon otetuiksi.

Parhaimmillaan kosteikko on osa metsätalouden vesiensuojeluratkaisua ja toimii samalla riistan, metsästyksen ja virkistyskäytön hyväksi. Kuva: © Santtu Rothsten.